

Робота над виразним читанням у 8 класі

Тема. Виразне читання. Адам Міцкевич «Кримські сонети»

Мета: закріпити знання про особливості побудови й читання сонета як ліричного жанру, поглиблювати навички складання партитури й аналізу художнього тексту; сприяти вихованню емоційності учнів.

Обладнання: таблиця «Знаки для визначення виразності».

ХІД УРОКУ

I. Оголошення теми, мети уроку

II. Актуалізація опорних знань учнів. Бесіда на повторення раніше вивченого матеріалу

- Який ліричний твір називається сонетом?
- Коли і де з'явився сонет?
- Хто був родоначальником сонета?

III. Пояснення нового матеріалу

1. Слово вчителя

Збірку «Кримські сонети» визначають як сонетний цикл, тому що це сукупність художніх творів одного жанру, об'єднаних за задумом автора в естетичну цілісність. Поштовхом для створення цього циклу стала неповторна краса природи Криму.

Улітку 1825 року Адам Міцкевич побував у багатьох містах півострова, милувався пейзажами, знайомився з історією цього неповторного краю.

Результатом всього нього стали вісімнадцять віршів, що склали цикл «Кримські сонети». Важливе місце в сонетах посідають пейзажі: опис морського прибою («Аю-Даг»), саду («Бахчисарай»), долини («Байдари»)… Але навіть уся ця краса Криму не змогла вгамувати сум за Батьківщиною. Тому, читаючи ці сонети, ми відчуваємо, як біль стискає серце поета, як йому хотілося швидше повернутися додому. Популярність Міцкевича у світовій літературі надзвичайно велика. Його твори перекладено багатьма мовами світу. В Україні також з великою шаную ставляться до творчості видатного польського поета. Перекладами його сонетів займався Максим Рильський

2. Історична довідка (за примітками автора)

— Серед мешканців Криму існує переказ, що Керім Гірей (хан) дуже кохав невільницю, і тому на її могилі був поставлений пам'ятник. Вважають, що ця жінка нібито була полька, з роду Потоцьких.

3. Виразне читання учителем сонета

A. Міцкевича «Гробниця Потоцької» у перекладі М. Рильського

4. Бесіда за прочитаним

- Які думки і почуття А. Міцкевич виразив у цьому сонеті?
- Виділяють такі етапи розвитку почуття (чи то ліричного сюжету):
 - а) вихідний момент (думки, що стали поштовхом до розвитку почуття) — I строфа;
 - б) розвиток почуття — II строфа;
 - в) кульмінація (найвище напруження) і «...Як і ти, я вмру на чужині»;
 - г) резюме (авторський висновок) «Поет, I складаючи тобі на честь пісні, Побачить гроб і мій — для мене заспіває».

5. Дослідницька робота учнів

- Які мовні засоби сприяють емоційному наснаженню твору? (*Тропи, синтаксичні і фігури, фоніка*)

Тропи

- 1) Епітети: *троянда молода, злотисті мотилі, громадою ясною, приязна рука, розмови негучні, рідний край.*
- 2) Метафори: *дні минули, погляд повипікав, рука поховає.*
- 3) Символ:

Троянда — вродлива дівчина.

Імла — неволя.

Синтаксичні фігури

- 1) Інверсія («зів'яла ти» (підмет перед присудком); «минули дні», «світається зірки», «вчую я»; «троянда молода» (означення перед означуваним словом), «громадою ясною», «розмови негучні».
- 2) Патетичне(риторичне)запитання:

«Чи то не погляд твій, в печалі, у жалі. Сліди повипікав огненною сльозою?»
- 3) Патетичний (риторичний) оклик:

«Хай приязна рука мене хоч поховає!»

Худ. Ф. Тепа.
Адам Міцкевич

Визначте розмір сонета. (6-стопний ямб)

Назвіть вид строфи. (2 перші строфи — катрени, 2 останні — терцени).

Накресліть схеми до першої і останньої строф.

Проаналізуйте види рим у першій строфі.

Яким саме повинен бути загальний темп читання, щоб передати почуття автора. Доведіть свою думку. (Повільним, щоб передати смуток, журбу автора)

В яких фразах читати треба дещо швидше? Чому? (Відокремлені звороти читаються швидше: «заквітчанім весною», «складаючи тобі на честь пісні»...)

6. Повторення спеціальних знаків до партитури вірша (за таблицею)

<p>⁴—л — підвищення голосу</p> <p>— зниження голосу</p> <p>—»— монотон</p> <p>/— коротка пауза</p> <p>// — середня пауза</p> <p>Ш — довга пауза</p> <p>^—^ — легато (слова, що вимовляються на одному диханні)</p> <p>————— прискорена вимова слова</p> <p>————*— повільна вимова слова</p>	<p>л</p> <p>і</p> <p>і</p> <p>і</p>
<p>————— тактовний логічний наголос</p> <p>————— головний логічний наголос, що діє у межах усієї фрази</p> <p>/ч — різка зміна голосу.</p>	<p>л</p> <p>і</p> <p>і</p> <p>і</p>

7. Колективне складання партитури

ГРОБНИЦЯ ПОТОЦЬКОЇ

Зів'яла ти в краю, // заквітчанім весною, //

Трояндо молода, // бо минули в імлі /

Від тебе юні дні, // злотисті мотилі, //

Д спогадів черву лишали за собою. ///

Чому так світяться громадою ясною /
О»

Зірки, //до польської обернені землі? //

Чи то не погляд твій, // в печалі, // у жалі, //
О

Сліди повипікав огненною сльозою? ///

О полько! Як і ти, // я вмуру на чужині; //

Хай приязна рука / мене хоч поховає! //

Тугмандрівці ведуть розмови негучні, //

І вчую я слова, // що чув у рідним краї; //

Поет, / складаючи тобі на честь пісні, //

Побачить гроб і мій — //для мене заспіває. ///

8. Читання учнями сонета відповідно до партитури (мовчки)

IV. Діагностика правильності засвоєння учнями знань

1. Виразне читання учнями твору (тренування)

2. Конкурс на кращого читця поезій. Оцінювання

V. Підсумок уроку. Фронтальна бесіда

- Розкажіть про історію створення циклу «Кримські сонети».
- Як у сонеті «Гробниця Потоцької» передано тугу поета за Батьківщиною?
- Що є спільного і відмінного в сонетах А. Міцкевича й Петrarки?

VI. Домашнє завдання

Вивчити напам'ять один із сонетів А. Міцкевича (на вибір), склавши спочатку «партитуру».

П. В. Маняк,
м. Путивль, Сумська обл.

